

NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM
Ústav výskumu kultúry a verejnej mienky
BRATISLAVA

SCÉNICKÁ ŽATVA

2003

(prieskum publika)

november
2003

SCÉNICKÁ ŽATVA 2003 OČAMI PUBLIKA

Odborné hodnotenia Scénickej žatvy 2003 iste prinesú celý rad poznatkov, postrehov, námetov, odporúčaní, cieľom ktorých bude pomáhať jej aktérom i ďalším neprofesionálnym divadelníkom v ich umeleckej sebarealizácii i hľadaní ciest k efektívnemu a plnohodnotnému, esteticky i emocionálne presvedčivému priblíženiu sa k divákovi. Ak ale chceme vidieť toto významné kultúrne podujatie i v širších súvislostiach, presahujúcich rámec slovenskej neprofesionálnej divadelnej komunity, treba pri komplexnejšej analýze zohľadniť minimálne dva ďalšie momenty. Tým prvým je tendencia k narastaniu počtu súborov a účinkujúcich (ktorú presne dokumentujú oficiálne štatistiky NOC), čo indikuje potešiteľný fenomén zvyšovania záujmu o neprofesionálne umelecké aktivity vôbec. Nebudeme ďalej rozvíjať konzekvencie z toho vyplývajúce: treba o tejto téme hovoriť v iných súvislostiach a najmä pri príprave výskumu vzťahu ľudí k tradičnej a neprofesionálnej kultúre, ktorý v Ústave výskumu kultúry a verejnej mienky NOC plánujeme realizovať v roku 2004. Druhý moment, ktorý treba vyzdvihnúť v nadväznosti na odborné hodnotenia Scénickej žatvy 2003, je potrebnosť a opodstatnenosť poznania (aspoň elementárneho, fragmentárneho) názorov, hodnotiacich stanovísk, postrehov tých, pre ktorých sa Scénická žatva organizuje – teda publika tejto súťaže divadelných súborov. V tejto informácii preto približujeme čitateľovi základné poznatky prieskumu publika Scénickej žatvy 2003, ktorý v priebehu podujatia operatívne uskutočnil Ústav výskumu kultúry a verejnej mienky NOC za pomoci svojich výskumných spolupracovníkov - anketárov. Prieskum sa uskutočnil v dvoch predposledných dňoch súťaže (nedeľa, pondelok – 26. a 27. 10. 2003). Na otázky ankety odpovedalo 500 respondentov, spodná veková hranica výberu respondentov bola stanovená na 15 rokov.

Publikum Scénickej žatvy 2003

Cieľom ankety nebola hlboká a rozsiahla analýza zloženia publika. Zamerali sme sa na zistenie niekoľkých relevantných informácií, korešpondujúcich s požiadavkami organizátorov súťaže.

Predovšetkým: publikum Scénickej žatvy 2003 (zrejme takisto ako po iné roky) netvorili v prevažnej väčšine diváci, ktorí sa prišli pozrieť na predstavenie neprofesionálnych divadelníkov, ale poväčšine to boli členovia vystupujúcich súborov (46%), účastníci školiťských podujatí (16%), lektori, porotcovia, organizační pracovníci (7%). V publiku Scénickej žatvy 2003 však anketa identifikovala aj 28% divákov, ktorí nevystupovali na súťaži v žiadnej inej role, 2% divákov uvádzali iné dôvody návštevy. Z prezentovaných čísel plynie záver o odbornej kompetentnosti hodnotiacich stanovísk, zistených ďalšími otázkami ankety.

Publikum Scénickej žatvy 2003 tvorili takmer z dvoch tretín diváci, ktorí už majú skúsenosť s účasťou na tomto podujatí v niektorom z predošlých ročníkov: 2-4-krát sa súťaže zúčastnilo 40% respondentov, 5-7-krát 14% respondentov, viac ako 7-krát 11% respondentov. 35% účastníkov sa na súťažnej prehliadke v Martine zúčastnilo po prvýkrát. Aj tieto fakty potvrdzujú vyššie uvedený záver.

Signifikantne o tom vypovedajú údaje vyplývajúce z uskutočnenej korelačnej analýzy: po prvýkrát sa SŽ 2003 zúčastnilo 44% prítomných vystupujúcich len v role divákov, 32% členov súborov, 37% účastníkov školiťských podujatí, 20% lektorov, porotcov a organizačných pracovníkov. Príslušný dopočet do 100% tvoria teda tí, ktorí na SŽ prichádzali aj v minulých ročníkoch.

Vyššie polovica (53%) publika sa zúčastnilo v tomto roku popri Scénickej žatve i na nejakom inom festivale alebo prehliadke neprofesionálneho divadla. Respondenti uvádzali najmä tieto podujatia: Hviezdoslavov Kubín, Kremnické gagy, FEDIM Tisovec, Divadelné Šurany, Zlatá priadka Šaľa, Anička Jurkovičová – Nové Mesto nad Váhom, atď. Celkovo bolo uvedených (v menších frekvenciách) 33 podujatí (kompletný názov i miesto) a 43 miest, v ktorých sa podujatie uskutočnilo (z toho 13 zahraničných, o.i. Káhira, Cyprus, popri ČR aj Maďarsko a Poľsko).

Respondenti sa na nich zúčastnili v rolách: členov súborov (25%), divákov (10%), účastníkov sprievodných podujatí (9%), lektorov, porotcov, organizačných pracovníkov (5%), účastníkov školiťských podujatí (2%), v inej role (1%).

Výsledky neprekvapujú, vyplývajú koniec-koncov z charakteru Scénickej žatvy ako postupového podujatia súťažného charakteru. Zo sociologického hľadiska sú dokladom istej stabilnosti, uzavretosti divadelnej komunity na

Slovensku. Toto tvrdenie možno dokumentovať zistením, že spomedzi účastníkov niektorých ďalších (popri SŽ 2003) tohtoročných podujatí (je ich vo vzorke viac ako polovica) je len 14% takých, ktorí sa SŽ 2003 vyskytujú v role divákov. Alebo naopak: 60% až 72% aktívnych účastníkov SŽ 2003 (diferencujeme podľa rol, v ktorých vystupujú) sa zúčastnilo aj niektorého (niektorých) z ďalších podujatí ochotníckeho divadla organizovaného v tomto roku.

Ako sme uviedli v úvode, anketový prieskum sa realizoval v posledných dvoch dňoch pred záverečným dňom súťaže. Tomu zodpovedá i frekvencia respondentmi navštívených podujatí: 38% respondentov videlo 4 predstavenia a viac, 19% tri predstavenia, 24% dve predstavenia, 12% jedno predstavenie a 6% respondentov uviedlo, že nenavštívili ani jedno predstavenie. V ďalšom texte prezentované hodnotiace stanoviská sú teda poväčšine stanoviskami aktívnych divákov.

Na záver informácia o základnej socio-demografickej štruktúre publika: muži a ženy boli v skúmanej vzorke zastúpení rovnako (49,7% : 50,3%). Takmer dve tretiny publika tvorili mladí ľudia do 30 rokov (15-17 rokov – 16%, 18-29 rokov – 48%, 30-44 rokov – 24%, 45-59 rokov – 11%, 60 a viac rokov – 1%). Neprofesionálne divadlo je záujmovou umeleckou činnosťou, ktorá priťahuje najmä ľudí s vyšším vzdelaním (23% vysokoškolské, 52% stredné s maturitou, 19% základné – najmä študenti stredných škôl a učilíšť, 6% odborné učilište). Scénická žatva Martin 2003 je celoslovenským podujatím už len z hľadiska zloženia publika podľa bydliska: v Martine býva 17,5% divákov, v iných sídlach 82,5% divákov.

Možno zhrnúť: publikum Scénickej žatvy tvoria poväčšine mladí ľudia s vyšším vzdelaním, aktívni účastníci podujatia (najmä v role člena súboru), zaujímaví sa o jednotlivé predstavenia ostatných súborov, veľmi často s predošlou skúsenosťou z účasti na súťaži. Z týchto skutočností treba vychádzať pri interpretovaní hodnotiacich stanovísk publika súťaže, či už ide o hodnotenie celkovej úrovne podujatia alebo jeho jednotlivých dimenzií.

Hodnotenie úrovne Scénickej žatvy

Bez ohľadu na to, aké budú stanoviská užšej odbornej verejnosti k Scénickej žatve 2003 (ktoré budú nepochybne reflektovať i vývoj úrovne

prehliadky v čase, teda v porovnaní s minulými ročníkmi), treba jednoznačne konštatovať, že publikum tohtoročnej Scénickej žatvy hodnotilo celkovú úroveň vysoko pozitívne. Respondenti sa vyjadrovali k celkovej úrovni súťaže takto:

je veľmi dobrá	43,6%
je skôr dobrá	43,6%
je skôr zlá	6,0%
je veľmi zlá	0,6%
nevie posúdiť	6,0%

To je, pravdaže, len základná informácia za celý súbor respondentov. Na základe detailnejších analýz možno konštatovať, že základná schéma rozdelenia jednotlivých variantov hodnotenia je v rozličných podsúboroch publika (z hľadiska vyššie uvedených štrukturálnych charakteristík) pomerne diferencovaná.

Tabuľka 1: Scénická žatva 2003 (v %)

Ako hodnotíte celkovú úroveň tohto podujatia?		je veľmi dobrá	je skôr dobrá	je skôr zlá	je veľmi zlá	nevie to posúdiť	spolu
Na Scénickej žatve ste sa doteraz zúčastnili:	tento rok prvýkrát	48,0	39,4	5,1	0,6	6,9	100,0
	2-4-krát	45,2	42,2	5,0	0,5	7,0	100,0
	5-7-krát	28,6	60,0	10,0	1,4	0,0	100,0
	viac ako 7-krát	44,6	41,1	7,1	0,0	7,1	100,0
Na Scénickej žatve ste doteraz videli:	jedno predstavenie	45,9	34,4	4,9	1,6	13,1	100,0
	dve predstavenia	43,7	47,1	7,6	0,0	1,7	100,0
	tri predstavenia	46,9	46,9	4,2	0,0	2,1	100,0
	štyri predstavenia	43,8	46,4	5,7	1,0	3,1	100,0
	ani jedno predstavenie	31,3	21,9	9,4	0,0	37,5	100,0
Ako často čítate časopis Javisko:	pravidelne, každé alebo takmer každé číslo	30,4	56,5	8,7	2,9	1,4	100,0
	príležitostne, ak sa mi dostane do rúk	41,9	45,0	7,8	0,0	5,4	100,0
	len veľmi zriedka	42,2	48,3	6,0	0,0	3,4	100,0
	nečítam ho vôbec	51,1	34,9	3,8	0,5	9,7	100,0
pohlavie	muž	39,3	47,0	6,9	0,4	6,5	100,0
	žena	48,0	40,4	5,2	0,8	5,6	100,0
vek	do 17	50,0	37,5	5,0		7,5	100,0
	18-29	44,7	44,3	5,1	0,8	5,1	100,0
	30-44	40,8	43,3	6,7	0,8	8,3	100,0
	45-59	36,8	50,9	10,5		1,8	100,0
	nad 60	75,0	25,0				100,0
vzdelanie	základné	52,6	35,8	4,2	0,0	7,4	100,0
	vyučení	45,2	48,4	3,2	0,0	3,2	100,0
	stredné s maturitou	42,4	45,1	6,2	1,2	5,1	100,0
	vysokoškolské	38,3	46,1	7,8	0,0	7,8	100,0
bydlisko	Martin	43,7	34,5	11,5	1,1	9,2	100,0
	inde	43,6	45,7	4,9	0,5	5,4	100,0

Pri posudzovaní uvedených diferencií si musíme uvedomiť, s akými nízkymi absolútnymi počtami jednotlivých podsúborov pracujeme, preto má význam zaoberať sa najmä tým, ako sa odlišujú podiely prvých dvoch hodnotiacich stupňov (veľmi dobrá, skôr dobrá) v jednotlivých podsúboroch. Z analýzy vyplýva, že častejšie môžeme najvyšší stupeň spokojnosti s úrovňou súťaže identifikovať medzi ženami, najmladšími divákmi (seniorov nad 60 rokov bolo vo vzorke veľmi málo, údaj za túto kategóriu treba brať s rezervou), vysokoškolsky vzdelaní respondenti sa k úrovni súťaže stavajú relatívne kritickejšie ako ostatné vzdelanostné skupiny, najmä respondenti so základným vzdelaním (mladí stredoškóľáci a uční). Najmenší podiel najpozitívnejších hodnotení možno identifikovať medzi tými, ktorí patria k frekventovaným účastníkom Scénickej žatvy (doterajšia účasť 5-7-krát), na druhej strane ale hodnotiace stanoviská tých divákov, ktorí patria do „stabilného“ okruhu účastníkov (účasť nad 7-krát) sa výraznejšie nelíšia od pomerov v celom súbore. Najvýznamnejší záver ale vyplýva z analýzy súvislostí medzi čítaním časopisu Javisko a hodnotením úrovne súťaže, k tomuto sa vyjadríme osobitne.

Pre organizátorov podujatia budú určite prínosom informácie o hodnotiacich stanoviskách respondentov k jednotlivým dimenziám organizácie festivalu:

Tabuľka 2: Hodnotenie dimenzií organizácie festivalu (v %)

	Ako ste spokojný na tohtoročnej Scénickej žatve:	veľmi	čiastočne	vôbec nie	nevie
A	s celkovou atmosférou	61,3	32,9	2,4	3,4
B	so spektrom prezentovaných inscenácií	42,5	44,1	3,6	9,8
C	s organizačným zabezpečením chodu podujatia	60,1	29,5	6,2	4,2
D	s možnosťami výmeny názorov a neformálnej diskusie	57,3	25,3	5,2	12,2
E	s možnosťou stretnúť ľudí, ktorých inokedy nevidáte	71,7	20,6	3,2	4,4
F	s propagáciou podujatia	30,5	46,9	16,8	5,8
G	s úrovňou prezentovaných inscenácií	41,3	44,7	5,2	8,8
H	s ponukou školiteľských podujatí	47,1	18,2	1,4	33,3

Predmetné informácie je v prvom rade potrebné vyhodnotiť na pôde organizačných útvarov súťaže. Rozsahom nevelká anketa (8 meritórnych otázok) pochopiteľne nemohla dať odpoveď i na motiváciu takto distribuovaných hodnotení. Nepochybné je, že z prevažne pozitívnym smerom orientovaných postojov, sa vymyká stanovisko k propagácii podujatia.

Periodikum Javisko v reflexii ankety

Bolo by nevyužitím príležitosti, ak by sme publiku Scénickej žatvy 2003 v ankete nepoložili i otázku o čítanosti periodika, ktoré sa na pôde NOC venuje problematike divadla. V neprofesionálnej divadelnej komunite, ktorú pre nás v tomto prípade reprezentuje publikum Scénickej žatvy 2003, je čítanosť tohto časopisu nasledovná:

pravidelne, každé alebo takmer každé číslo	14 %
príležitostne, ak sa mi dostane do rúk	26 %
len veľmi zriedka	23 %
nečítam ho vôbec	37 %

Základným diferenciačným kritériom rozhodujúcim o frekvencii kontaktovania sa s Javisom, by hypoteticky mala byť rola, v akej respondent na súťaži pôsobí – iná frekvencia čítanosti sa môže očakávať od radového diváka, iná od ostatných účinkujúcich. Predpoklad sa napĺňa takýmto spôsobom:

Tabuľka 3: Čítanosť Javiska v jednotlivých kategóriách publika (v %)

Účasť na SŽ 2003 v role:	Čítanosť Javiska:			
	pravidelne	príležitostne	zriedka	nečíta vôbec
divák	9,3	12,9	22,9	55,0
člen súboru	9,1	31,2	27,7	32,0
účastník školiťských podujatí	23,2	30,5	20,7	25,6
lektor, porotca, organizačný pracovník	34,3	34,3	2,9	28,6
iné	33,3	16,7	16,7	33,3
celý súbor	13,8	25,8	23,2	37,2

Čítanosť Javiska skutočne súvisí s rolou, v akej účastník SŽ 2003 na podujatí vystupuje. Povážlivé je, že u členov súborov sa pravidelná čítanosť pohybuje na úrovni radových divákov podujatia.

Na záver sa ešte vrátíme k avízovanej súvislosti medzi čítanosťou Javiska a hodnotením úrovne súťaže (tabuľka 1). Čítanosť Javiska môžeme v tejto súvislosti poňať ako indikátor relatívnej pripravenosti respondentov pozerat' sa na divadelné dianie kompetentnejším pohľadom na rozdiel od tých, ktorí toto periodikum čítajú len veľmi zriedka alebo vôbec. Tomu by mohol zodpovedať i rozdielny prístup k hodnoteniu celkovej úrovne podujatia. Skutočne možno konštatovať, že hodnotenia pravidelných čitateľov Javiska sú „rezervovanejšie“ (30% - úroveň je veľmi dobrá, 55% - úroveň je skôr dobrá) ako hodnotenie tých účinkujúcich

Scénickej žatvy 2003, ktorí časopis nečítajú vôbec (51% - úroveň je veľmi dobrá, 35% - úroveň je skôr dobrá).

Námety na rozvoj slovenského ochotníckeho divadla

V ankete bola respondentom položená i otázka: „Čo treba, podľa Vás, urobiť, aby sa rozvoj ochotníckeho divadla na Slovensku uberal pozitívnym smerom?“. Každý z 539 námetov má svoju vlastnú výpovednú hodnotu a bude analyzovaný na pôde NOC. Uvádzame len stručný sumár skategorizovaných odpovedí vypovedajúcich o spektre problémov, na ktoré účastníci Scénickej žatvy 2003 upozornili.

Skupiny námetov na rozvoj ochotníckeho divadla na Slovensku sa dotýkajú týchto oblastí:

• lepšie finančné zabezpečenie	21,6%	respondentov
• lepšia propagácia	15,2%	
• rozvíjanie umeleckej výchovy detí a mládeže	14,1%	
• zlepšenie podmienok pre súbory	10,1%	
• skvalitnenie podujatí po obsahovej i organizačnej stránke	9,1%	
• väčšia pozornosť zo strany štátnych organizácií a inštitúcií	5,3%	
• respondent nemal, neuviedol pripomienky	13,5%	

V každej z uvedených skupín je obsiahnutý celý rad konkrétnych postrehov, ktoré treba na pôde inštitúcií zaoberajúcich sa rozvíjaním neprofesionálneho divadla vyhodnocovať a zohľadňovať.

Záverom: tohtoročná Scénická žatva bola z pohľadu publika pozitívne hodnoteným podujatím. Vzhľadom na prezentované charakteristiky skladby publika (opakovanosť, stabilita účasti, vystupovanie v aktívnych rolách, záujem o účasť na iných podujatiach neprofesionálneho divadla, vzdelanie, vzťah k odbornému časopisu) treba považovať uvádzané hodnotenia za kvalifikované a kompetentné. Ako také ich treba pri hodnotení tohtoročnej Scénickej žatvy brať do úvahy. V budúcnosti – v prípade opakovania ankety – navrhujeme jej tematický register rozšíriť. Do úvahy pripadá najmä registrovanie námetov na skvalitnenie Scénickej žatvy – diferencované zisťovanie názorov kategórií účastníkov s rozdielnymi hodnotiacimi stanoviskami.

PhDr.Ľudovít Šrámek, CSc.